

Let those who fear the Lord declare
that His kindness is everlasting.

מִן From out of distress I called to God; with abounding relief, God answered me. The Lord is with me, I do not fear — what can man do to me? The Lord is with me among my helpers, I will see [the downfall of] my enemies. It is better to rely on the Lord than to trust in man. It is better to rely on the Lord than to trust in nobles. All the nations surrounded me, but in the Name of the Lord I will cut them down. They surrounded me, they encompassed me, but in the Name of the Lord I will cut them down. They surrounded me like bees, yet they shall be extinguished like fiery thorns; in the Name of the Lord I will cut them down. You [my foes] repeatedly pushed me to fall, but the Lord helped me. God is my strength and song, and He has been a help to me. The sound of rejoicing and deliverance reverberates in the tents of the righteous, "The right hand of the Lord performs deeds of valor. The right hand of the Lord is exalted; the right hand of the Lord performs deeds of valor!" shall not die, but I shall live and recount the deeds of God. God has indeed chastised me, but He did not give me up to death. Open for me the gates of righteousness; I will enter them and praise God. This is the gate of the Lord, the righteous will enter it. I offer thanks to You for You have answered me, and You have been my deliverance. *(Repeat this verse.)* The stone which the builders scorned has become the chief cornerstone. *(Repeat this verse.)* From the Lord has this come about; it is wondrous in our eyes. *(Repeat this verse.)* This is the day which the Lord has made, let us be glad and rejoice on it. *(Repeat this verse.)*

אנא We implore You, Lord, deliver us.
אנא We implore You, Lord, deliver us.
אנא We implore You, Lord, grant us success.
אנא We implore You, Lord, grant us success.

יִאמְרוּ נְאֻם יְרֵאִי יי, כִּי לְעוֹלָם תְּסוּדוֹ:
מִן הַפֶּצַר קָרָאתִי יְהוָה, עֲנֵנִי בַמִּדְבָּר יְהוָה יי לִי
לֹא אִירָא, כִּדָּה יַעֲשֶׂה לִּי אֱדָם: יי לִי בַעֲדָי,
וְאֲנִי אֶרְאֶה בְשֵׁנָי. מִטוֹב לְחַסוֹת בְּיְי, מִבְּמַחַ
בְּאָדָם: מִטוֹב לְחַסוֹת בְּיְי, מִבְּמַחַ בְּגוֹיִם סְבִיבוֹנֵי.
גוֹיִם סְבִיבוֹנֵי בְּשֵׁם יְי כִּי אֲמַלֵּם: סְבִיבוֹנֵי נִגְמֵם סְבִיבוֹנֵי,
בְּשֵׁם יְי כִּי אֲמַלֵּם: יְהוָה יְהוֹדֵה לְנַפְלֵי,
וְיִי עֲדָנִי. יְעֲזֹז וְזָמַרְתָּ יְהוָה, וְיְהוִי לִי לִישׁוּעָה: קוֹל
יְהוָה יִישׁוּעָה בְּאֶהְלִי צְדִיקִים, יְמִינֵי יְי עֲשֶׂה הוֹל:
יְמִינֵי יְי רֹמְמָה, יְמִינֵי יְי עֲשֶׂה הוֹל: לֹא אֲמַזֵּת כִּי
אֲחִידָה, וְאֲסַפֵּר מַעֲשֵׂי יְהוָה: יִסְרֹף יִסְרֹפֵנִי יְהוָה, וְלִמְנוֹת
לֹא תִנְתַּנֵּנִי. פִּתְחוּ לִי שַׁעַר צִדְקָה, אֲבֹא בָם אֲוֹדָה
יְהוָה: זֶה הַיְשׁוּעַר לִי, צְדִיקִים יִבְאֵוּ בוֹ: אֲוֹדָה כִּי
עָנִיתָנִי, וְתִהְיֶה לִי לִישׁוּעָה: אִידִּי אֲבִן מַאֲסוֹת הַבּוֹנִים,
הַיְתָה לְרֵאשִׁית פְּנֵה: אֲבֹן מַאֲסוֹת יְי הַיְתָה זֹאת, הַיְתָה
נְפִלְאָתָה בְּעֵינֵינוּ: מֵאֵת זֶה הַיּוֹם עֲשֶׂה יְי, נְגִילָה
וְנִשְׂמְחָה בוֹ: הִי

אָנָּה יי הוֹשִׁיעָה נָּא:
אָנָּה יי הוֹשִׁיעָה נָּא:
אָנָּה יי הַצִּלֵּנוּהָ נָּא:
אָנָּה יי הַצִּלֵּנוּהָ נָּא:

Blessed is he who comes in the Name of the Lord; we bless you from the House of the Lord. (Repeat this verse.) The Lord is a benevolent God and He has given us light; bind the festival offering with cords until [you bring it to] the horns of the altar. (Repeat this verse.) You are my God and I will praise You, my God — and I will exalt You. (Repeat this verse.) Praise the Lord for He is good, for His kindness is everlasting.¹ (Repeat this verse.)

The Lord our God, all Your works will praise You, and Your pious ones, the righteous who carry out Your will, and all Your people, the House of Israel, with joyous song will praise and bless, extol and glorify, exalt and adore, hallow and proclaim the sovereignty of Your Name, our King. For it is good to praise You, and fitting to sing to Your Name, for from the highest world to the lowest You are God. Blessed are You Lord, King who is extolled with praises.

On Rosh Chodesh after Hallel, it is the custom of some to recite the following verse: On Rosh Chodesh And Abraham was old, advanced in years, and the Lord blessed Abraham in all things.²

Then say: May Z'vadyyah protect me and grant me life. So may it be Your will, living God and eternal King, in whose hand is the soul of every living thing. Amen.

Repeat from "And Abraham . . ." three times.

On Rosh Chodesh, Festivals and Chol HaMoed, the Chazzan recites here Whole Kaddish, and on Chamukah, Half Kaddish.

On Rosh Chodesh, Festivals and Chol HaMoed, continue with the Song of the Day, pp. 76-79, [in Sukkot and Chol HaMoed Sukkot add וְיָרֵךְ לְדָוִד (By David). The Lord is my light . . .]. p. 81; on Rosh Chodesh say also וְיָרֵךְ לְדָוִד (My soul, bless the Lord . . .). pp. 79-81, [on Rosh Chodesh Elul add also וְיָרֵךְ לְדָוִד]. Then the Mourner's Kaddish is recited.

The Torah is then taken from the Ark. On Rosh Chodesh and Chol HaMoed four men are called up to the Torah. After the conclusion of the Torah Reading, Half Kaddish is said. This is followed by אָשְׁרֵי (Happy . . .). p. 71, and וְיָרֵךְ לְדָוִד (And a redeemer . . .). p. 72 [omitting לבשר ודם (For the Choirmaster . . .). p. 71] and the Torah is returned to the Ark. The Chazzan recites Half Kaddish and the congregation says the Musaf Amidah. On Rosh Chodesh, the Tefillin are removed before the Chazzan says Half Kaddish.

On Chanukah, three men are called up to the Torah. After the Torah Reading, Half Kaddish is said, followed by אָשְׁרֵי וְיָרֵךְ לְדָוִד (omitting ובא לציון ברוך) and Whole Kaddish. The Torah is returned to the Ark, and the prayer is continued with וְיָרֵךְ לְדָוִד (House of Jacob . . .). p. 76 [and the appropriate prayers which follow, up to p. 86].

MUSAF AMIDAH FOR ROSH CHODESH

And My Lord, open my lips, and my mouth shall declare Your praise.³
 Blessed are You, Lord our God and God of our fathers, God of Abraham, God of Isaac and God of Jacob, the great, mighty and awesome God, exalted God, who bestows bountiful kindness, who creates all things, who remembers the piety of the Patriarchs, and who, in love, brings a redeemer to their children's children, for the sake of His Name.
 O King, [You are] a helper, a savior and a shield. Blessed are You Lord, Shield of Abraham.

You are mighty forever, my Lord; You resurrect the dead; You are powerful to save.

In winter⁴ say:
 He causes the wind to blow and the rain to fall.

In summer⁴ say:
 He causes the dew to descend.

He sustains the living with lovingkindness, resurrects the dead with great mercy, supports the falling, heals the sick, releases the bound, and fulfills His trust to those who sleep

1. Psalm 118. 2. Genesis 24:1. 3. Psalms 51:17. 4. See supra, p. 51. "Shulchan Aruch HaRav," sections 1.2.

בָּרוּךְ הוּא הַבּוֹשֵׁם יי, בְּרַכְנוּכֶם מִבֵּית יי; כִּי יוֹצֵא
 יי וְיֵאֵר לָנוּ אֶסְרוּתֵנוּ בְּעִבְתֵּינוּ, עַד קִרְנוֹת
 הַמִּזְבֵּחַ: אֱלֹהֵי אֲמִתָּה וְאוֹדֶךָ, אֱלֹהֵי אַרְוַמְכָּה: אֵלֵינוּ
 הַזֶּה לֵי לֵי כִי מֵאֹב, כִּי לְעוֹלָם חֶסֶד: הַדָּו
 יְהִלְלֶךָ יי אֱלֹהֵינוּ (עַל כֵּן מַעֲשֵׂיךָ, תַּסְדִּידֶךָ צְדִיקִים
 עוֹשֵׂי רְצוֹנֶךָ, וְכָל עֲפָה בֵּית יִשְׂרָאֵל, בְּרַנָּה יוֹדוּ
 וְיִבְרְכוּ וְיִשְׁבְּחוּ וְיִפְאָרוּ, וְיִרְמְמוּ וְיַעֲרִיצוּ, וְיִקְדְּשׁוּ וְיִמְלִיכוּ
 אֶת שִׁמְךָ מִלְּכֹנוּ. כִּי כָךְ מֵאֹב לְהוֹדוֹת, וְלִשְׂמֹךְ נֶאֱמָר
 לְזֹמַר, כִּי מַעֲרֹקֶם וְעַד עוֹלָם אֲמִתָּה אֵל. בְּרוּךְ אַתָּה יי.
 מִלְּךָ מִדְּבַל בְּתַשְׁבְּחוֹת:

יש טעמו לומר בראש הדף אחר הלל סמוך זה:

נִאֲמָרְתָם זְמַן כִּן אֵל בְּיָמֵינוּ, וְיִ בְּרוּ אֶת אֲבֹרְתֶם כְּבָל:

וְיֵאֵר: זְבֻרָה לְשִׁמְכֵי וְיִתְעַבְּרֵי, כִּן יֵי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, אֱלֹהִים חַיִּים וְמִלְּךָ עוֹלָם אֲשֶׁר בְּיָדֶיךָ
 נְקִישׁ כֵּל דָּבֵר אֲפִי: כֵּל דָּבֵר יֵאֵמֵר נִי מַעֲשֵׂיךָ

בראש הדף ויום טוב ובהלל כמעט אומר המן קדים שלם עם חתונה. ובמנוחה חל קדים. בר"מ
 ובילע ובמנוחה אומרים כל שר על וסוף ובר"מ אומרים ברבי נפשי אחר שיר של וסוף קדי
 וחולאי ס"ת וקוראים בר"מ וסוף ל' גברי קדים על בר"מ. ואמר כן אומרים אשיר ובה לגיון נוהל
 ומכניסין המ"מ להלל, ואחר כך אומר כה"ן מ"ק. ותחלה של חפלה מוסף ומסירין התפילין בר"מ קודם
 הקדים. ובמנוחה ג' גברי וקדים, אשיר ובר"מ, ומוכניסין מ"מ להלל אומרם בית יעקב:

מוסף לראש חודש

אֲדֹנָי, שְׁפָתַי תִּפְתָּח וּפִי יַעֲדֵר תְּהַלְלֶךָ:
 בְּרוּךְ אַתָּה יי, אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, אֱלֹהֵי אֲבֹרְתֶם, אֱלֹהֵי
 יַעֲקֹב, וְאֱלֹהֵי יִעֲקֹב, הַאֵל הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר הַנּוֹרָא, אֵל
 עֲלִיָּו, נוֹמֵר חֲסִידִים מֵאֲבוֹתֵינוּ, קוֹנֵה הַכֶּכֶּל, וְחוֹכֵר חֲסִידֵי אֲבוֹת, וְמִבְּיָא
 נוֹאֵל לְלִבֵּנוּ בְּנֵיהֶם לְמַעַן שְׂמוֹ בְּאַהֲבָה:

מִלְּךָ עוֹזֵר וְמוֹשִׁיעַ וּמַגֵּן. בְּרוּךְ אַתָּה יי, כִּן אֲבֹרְתֶם:
 אַתָּה גְבוֹר לְעוֹלָם אֲדֹנָי, מַחֵה מַחִים אַתָּה, רַב לְחֻשְׁשֵׁי.

ברוב מלשיב קרוח ומורד הנפש. מצי מורד הנפש:

מִכְלַכַּל חַיִּים בְּחַסֵּד, מַחֵה מַחִים בְּרַחֲמֵינוּ רַבִּים, שׂוֹמֵךְ נוֹפְלִים,
 וְרוֹפֵא חוֹלִים, וְמַחֵר אֲסוּרִים, וְמַקְּיָם אֲמוֹנָתוֹ לְיִשְׂרָאֵל
 עֲלֵינוּ:

הוא אה בראשית כד א:
 בסוכות עד אחר השבעה רבה אומרים גם לומר ה' אורי. (י' ברוח אלול אומרים גם לומר ה' אורי.

ואחד: שמונת ימי חנוכה ושני ימים טובים של פסח ושני ימים טובים של עצרת ותשעה ימי תהג. ובירושלמי דסוכה אמרי' בשמונה עשר יום ולילה אחד גומרים את החלל, ומנהג בליל פסח ויומו, ובגולה כ"א יום ושתי לילות של פסח ותכי איתא בתוספתא דסוכה ובמס' סופרים. ובכל יום מאלו הימים מברכים לגמול את החלל בין יחיד בין צבור. ומחלל של ראש חודש יש מחלוקת בין המפרשים: הרמב"ם ז"ל כתב בקריאת החלל בראשי חודשים היה מנהג ואינה מצוה, ומנהג זה בצבור לפיכך קורין בדילוג, ואין מברכין עליו שאין מברכין על המנהג, ויחיד לא יקרא כלל, ואם התחיל יקרא בדילוג כדרך שקורין בצבור. וכן בשאר ימי הפסח קורין בדילוג כדרך שקורין בראשי חודשים וכן כתב רש"י. והריא"ף כתב, שתיחיד אינו מברך עליו, אבל צבור מברכין וקורין בדילוג, דרב אקלע לבבל חזנהו דקא מדלגי דלוגי, אמר שמע מינה מנהג אבותיהם בדיהם. תאנא יחיד לא יתחיל ואם התחיל גומר, הלכך, אי בעי יחיד למקרי חלל בראש חודש קרי ליה בלא ברכה ע"כ. ורבינו תם כתב שאפילו יחיד מברך עליו. והביא ראיות לדבריו. וכן כתבו התוספות ולזה הסכים הרא"ש. וכיצד מדלגין מתחילין מתחילת החלל עד חלמיש למעינו מים ומדלגין לא לנו ואומר ה' זכרנו יברך. ומדלגין אהבתי כי ישמע ה'. ואומר מה אשיב לה' עד סוף החלל. ימים שגומרין בהן את החלל רשאי לפסוק כדין קריאת שמע בין הפרקים שואל מפני הכבוד ומשיב שלום לכל אדם ובאמצע הפרק שואל מפני היראה ומשיב מפני הכבוד. וימים שאין גומרים בהם את החלל אפילו באמצע הפרק פוסק כדין בין הפרקים קריאת שמע. ואם תאמר כיון שתיחיד אין מברך עליו בימים שאין גומרין מה הפסק שייד בו להוי כאדם שקורא בספר תלים. ויש לומר, דהפסקה שיכא בו לאדם שקורא בו בצבור שמברכין. ואלו הן הפרקים הללו עבדי ה'. בצאת ישראל. לא לנו. אהבתי. הללו את ה' כל גוים. מן המצר. והחכם ר' זוד קמחי ז"ל כתב מן המצר אינו תחלת המזמור אלא תחלת המזמור הוא מהתו לה' כי טוב שהוא קודם מן המצר. כתב הרב ר' יצחק בן גיאת וכופל מאודך עד הצליחה נא שכך קבלנו מחכמים הראשונים ואנשי מעשה שר' לא היה כופל אלא עד הצליחה נא ור' אלעזר בן פרטא מוסיף על ר' כפילת מברוך הבא עד סוף הפרשה וקיימא לן הלכה כר' מחבירין עד כאן. וכבר פשט המנהג לכפול מאודך עד תהו כר' אלעזר בן פרטא. והטעם שתקנו לכפול פסוקים אלו, מפני שתחלת פרשת מן המצר ענינה כפולים עד אודך כי עניתני בנגד הצוה"ו וימות המשיח, ולפיכך, אנו גומרים אותה בכפילה עד סוף הפ' ופסוק ברוך הבא כפול ברכנוכם מבית ה'. וכן פסוק אלי אתה ואודך כפול הוא אלהי ארוממך וכיון שאין צריכין לכפול שני פסוקים מפני שהם כפולים אין כופלים פסוק אל ה' ויאר לנו שהוא באמצע. וי"א טעם אחר לכפילת פסוקים אלו מפני שאמרום ישי ודוד ואחיו ושמואל כדגרסינן בפרק ערבי פסחים אמר רבי שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן דיאש אדיש בשדך סימן מאודך ולמטה אודך כי עניתני אמר דוד. אכן מאסו הבונים אמר ישי על דוד שהיה צעיר שבאחיו ורנעה בצאן ולא היה נחשב בעיניהם ולא עלה בלבם שיהיה הוא מלך. הבונים הבנים כתיב מאת ה' היתה זאת אמרו אחיו שהוא לשון רבים. זה היום עשה ה' אמר שמואל. שהיה מתנבא להם ששופם לגיל ולשמוח שיושיעם הקב"ה מיד אויביהם על ידו. אנה ה' הושיעה נא אמרו אחיו. אנה ה'

הצליחה נא אמר דוד שהיה מצליח ומתפלל שיצליח גם במלכותו. ברוך הבא בשם ה' אמר
 ישי כשבא דוד מן הצאן. ברכנוכם מבית ה' אמר שמואל כשקרא אותם אל הזבח. אל ה'
 ויאיר לנו אמרו כלם. אסרו חג אמר שמואל שאמר להם שיהיו מקריבין זבח שלמים לשמות
 ולזרוק על המזבח. אלי אתה ואורך אמר דוד. תודו לה' אמרו כולם מפני כבודם אנו
 כופלין אותם להראות שאנו חושבין כל פסוק מהם בפני עצמה ולכך אפי פוסקין אנה ה'
 הושיעה נא אנה ה' הצליחה נא לשנים וכופלין אותם אפי' שהוא פסוק אחד. וגרסינן בפרק
 ערבי פסחים ומאחר דאיכא הלל הגדול מאי טעמא אמרינן האי הלילא אמר ר' יוחנן מפני
 שיש בו חמשה דברים יציאת מצרים וקריעת ים סוף ומתן תורה ותחיית המתים ושעבוד
 מלכות. יציאת מצרים בצאת ישראל ממצרים. קריעת ים סוף הים ראה ויגס. מתן תורה
 התיים רקדו כאלים. תחית המתים אתהלך לפני ה' בארצות תחיים. ושעבוד מלכות לא
 לנו זה שעבוד מלכות. ואיכא דאמרי תניא ר' חייא אומר לא לנו זו מלחמת גוג ומגוג.
 ולאחר קריאת הלל מברכין ברכה זו:

יהללוד ה' אלי כל מעשיך. ע"ש יודוך ה' כל מעשיך ולכן אמר אח"כ יודו. ומה שהתחיל
 יהללוד על שם שגמר ההלל. וברכה זו אינה פותחת בברוך מפני שהיא סמוכה
 להברכה שלפני ההלל. והלל לא הוי הפסק. ויש אומרים שאינה פותחת בברוך מפני שהיא
 ברכת הודאה כברכת הגשמים דאמרי' מודים אנחנו לך על כל טיפה וטיפה וגו'. ואינה
 פותחת בברוך. וחסידיך ע"ש וחסידיך יברוכה. וצדיקים עושי רצונך על שם משרתיו
 עושי רצונו. כלם עמך בית ישראל ברנה יודו ויברכו על שם ויברכו שם כבודך. וישבחו
 וישארו כבר זכרונם למעלה לזכר מלכותך (על שם זכר רב טובך יביעו ועל שם כבוד
 מלכותך) על שם זכר רב טובך יביעו ועל שם כבוד מלכותך יאמרו. כי לך טוב להודות
 ולשמד נעים לומר ע"ש טוב להודות לה' ולומר לשמך עליון ואמר נעים לומר על שם זמרו
 לשמו כי נעים. ומעולם עד עולם אתה אל בא"י מלך מהולל בתשבחות כבר זכרנו זה
 למעלה. ואחר כך אומר שליח צבור קדיש תתקבל ואומר אתה הראית לדעת עד וראם
 ונשאם על העולם. ומוציא ספר תורה וקורין בו ארבעה בפרשת פנחס בענין ראש חדש.
 ובקריאת הפרשה הלכתא כרב דאמר דולג. פירוש כהן קורא שלשה פסוקים שהם וידבר
 צו ואמרת להם ולוי חוזר וקורא ואמרת. זה פירוש דולג שדולג לאחריו את הככש אחד
 יעשירית האיפה וישראל קורא עולת תמיד עד ובראשי חדשיכם ורביעי קורא ובראשי
 חדשיכם עד סוף הענין. ואומר קדיש עד לעילא ואומר אשרי ובא לציון וסדר קדושה ואין
 אומרים יענך ה' ביום צרה לפי שראש חדש הוקש ליום טוב כמו שפירשנו למעלה. ומחזיר
 ספר תורה למקומו ואומר קדיש עד לעילא ומתפללים.

26 13
 202 202
 ז"ק - ז"ק
 2431

תפלת מוסף

אומר שלש ראשונות ואחר כך אומר

ראשי חדשים לעמך נתת על שם. (שמות יב. ב) ראשון הוא לכם לחדשי השנה. זמן
 כפרה לכל תולדותם ששעיר ראש חדש מכפר על טומאת מקדש וקדשיו כדאיתא
 בפרק קמא דשכועות (ט. א) ונאמר בו (ויקרא י. יז) ואותו נתן לכם לשאת את עון הצדה

לשון יחיד, לפי שכתב⁴⁴ "ידיה סגור כי ה' אלקי ישראל בא בו, ולעתיד צדיקים גמורים יבואו בו".

זה השער ותאמר שם זה שער השמים⁴⁵, מה כאן ירושלם אף שם ירושלם. זה השער לה', זה השער, חמישים שערי בינה נגלו למשה חסר אות⁴⁶, ולעתיד לבא יגלה, לכך נאמר זה השער לה'. ד"א, כל בית הכנסת ובית המדרש שאין בו מחלוקת יש בו ברכות (זה השער) לה', ובית הכנסת ובית המדרש שאין בו ברכות יש בו מחלוקת ואין מעשיהם לשמה, אין לו בהם זה השער לה', לפי שצדיקים יבואו אם לאו אין לה'. אם השער לה' או צדיקים יבואו בו, ואם לאו אסור לצדיקים לבא בו, וכשיבינה שהולתמידים עוסקים לצדקה זה את זה צדיקים יבואו בו. אמר דוד לעולם בשערי צדק בעולם הזה, ולימות המשיח אבא בם. אבל לעולם זה השער בעולם הזה, שמא נחנפר לי אותו העק⁴⁷.

אני מהם, לכך אורך כי ענייני בעולם הזה, שמא נחנפר לי אותו העק⁴⁷.

אורך כי ענייני כשהיייתי בצרה וקראתי ועייתי, וקיימת לי שמע ה' קול יחודה⁴⁸, וכן⁴⁹ ירך בערף אויביך. ותהי לי עזרתך, לישועה גמורה.

יסר יסרני בגימ' ת"ד, כי ת"י אלף יצאו ממצרים. נתעני, ידה', ב', לישועה, הרי בסוף ד' פסוקים אלו ידודה, על שם בשמו נלחם ובשמו עתיד לחנום, ה' איש מלחמה על האויבים, ה' שמו לרדום על ידיו.

אבן מאסו הבונים הוא... אבן גדולה למלך, כמו האבן כך אבן אחת לא היתה גיית ומאסו הבונים אותה להשימה בבנין. לבסוף היתה לראש פינה ששמחה על הבנין בראש קרן זווית, כך ממלכתו ממלכות ציון, ויחור אף אליאב בחד ויאמר למה זה ידחת ועל מי נשטת מעט הזאן הזהה במדבר⁵⁰, הרי היו מבזין אותו לבסוף, ואשכ ראש ואשכת כמלך בדרך⁵¹, מי יהיה יכול להדים אותו משפלותי ולהשים אותי בראש גוים.

מאת ה' היתה זאת כשהשליטני על כל גוי הארץ. היא נפלאות בעינינו בעיני ובעיני כל העם אשר אתי, הפלא ופלא היתה בעינינו. זה היום שבאנו לשלום מן המלחמה. עשה ה' התשועה, על כן נגילה בגיל הלב.

ונשמחה בו בה' אלהינו, או בו ביזם שבאנו לחצרותיו.

מאת ה' היתה זאת מלכות בית דוד. זאת ולא איש ברשת ולא מלכי ישראל, אלא מאן דאליים גבר, שנאמר⁵² הם המליכו ולא ממני, וכתוב⁵³ ואני נסכתי מלכי על ציון הר קדשי, אע"פ שאזיזה אמר לירבעם. וכן הנבאים מקצת מלכים, כיון שעבדו עבודה זרה כאילו לא המליכום. היא נפלאות בעינינו מלכות שלמה, שאזיזה כבר מלך, מאת ה' היתה זאת, מלכות שלמה ולא לאזיזה, כמו שאמר⁵⁴ ותסב המלוכה ונתתי לאחי כי מדה היתה לו. היא נפלאות,

44 יחזקאל מד ב. 45 בראשית מז יז. 46 ר"ה בא ב. 47 שבת ל א ע"ש. 48 דברים לג ז. 49 בראשית מט ח. 50 בני נחמקו חיבת וקשה לקיימה, ש"א ז' כח. 51 איוב כט כח. 52 וישע ח ד. 53 תהלים ב ג. 54 מ"א ב טו.

שלו, חונה מלאך ה' סביב ליראיו³⁰. ואף לכולם, וה' הולך לפניהם³¹, ויסע מלאך האלהים³², וה' המסיר על סדום³³, וישלחו ה' לשחוחה³⁴, וה' שמים עשה³⁵, בעצת תורתו ואבות.

עזי וזמרת יה לפי שעזוני הרי הוא עז שלי, ה' בערך ישמח מלך³⁶. עזי כחי. חמרת יד, תחילת כחי הוא יד, ומפרש ויזי לי לישועה. בעולם הזה מקלטין אותי בחצי השם יד³⁷, אבל לעתיד ב' אותיות כי עזי חמרת יד היתה, לפי שב' אותיות נבדל העולם כי בידה ה' צור עלמים³⁸, לכך אלה תולדות השמים³⁹ מלא ר', וכן ואלה תולדות פרץ⁴⁰ מלא ר', לכך חכרתי את בירתי יעקוב⁴¹ מלא ר', לכך לעתיד יאמרו ר' אותיות, אבל ביושע ובהלל שנעשו במצרים נאמר יד.

קול רינה וישועה באהלי צדיקים הבטחים בו, על כן באהליכם קול שמורגנים. וישועה, דין הוא הוא שיהא באהליכם ישועה גמורה, כמ⁴² וישוע ה' ביזם שהוא את ישראל, וישועה אהלי צדיקים הבטחים בו. ימין ה' רוממה היא מתרוממת ברוב כח, ועזרת למשליכים בה יחב. ימין ה' עושה חיל ותרעץ האויב. מה שכפל, לפי שרוב פעמים הלך להלחם באויביו, ומין ה' עושה חיל ועזרת.

ג' ימין, כנגד ג' ימין ה' נאודי א', ומין ה' תרעץ ב', נסית ימין ג' הרי ג' ימין ביושע, וג' אמילם, וג' קש כאבן כעופרת, ושלשים על כולו. ג' בשם ה', וג' פסוקים שבכל אחד ע"ב אותיות ויסע וט ויבא. ג' ימין, כשהולכים במלחמה נחלקים לג' כיתות. בית ישראל א', בית אהרן ב', יראי ה' ג', לכך יערך ה' א', ויעבדו משמי קדשו ב', ויעניו ביזם קראינו ג'. וכן ישגבך א', עורך ב', יסערך ג'. וכן כלבבם א', וכל עצתך ב', משאלותיך ג'. וכן ג' שם אלהי יעקב א', ובשם אלקיני ב', ואנחנו בשם ה' אלקיני ג'.

לא אמנות במלחמה. כי אחיה ולא אחיה נפצע, אך אחיה בבריות, לפי שימין ה' רוממה. ואני לא אחיה כפוי טובה, אך ואספר לכל העולם מעשוי י"ה אפילו בחצי השם עשה גבורותיו.

יסור יסרני י"ה הרבה פעמים מייסרני במלחמה ואירא מאו, ולפעמים הייתי חולה, ואף על פי כן למות לא נתנני לפי שימין ה' בעזרי, כאשר אמר יקר בעיני ה' המוחה לחסידיו, על כן אם הייתי נופל (אם נפס) מיד.

פתחו לי שערי צדק הם שערים של ירושלם, צדק ילך בה⁴³, על כן נקראו השערים שערי צדק. אבא במ בעולות ותורות. אודה י"ה על נפלאותיו אשר הצלני. והיה אומר פתחו בלשון חיבה, וכשדיה בא אל השער אשר יכנס בו דוד היה אומר אל חבריו ומשרתיו. זה השער לה' צדיקים כמוני הבטחים [בה'] יבואו בו בחחילה אמר שערי צדק לשון רבים וכת' זה השער

30 תהלים לז יד. 31 שמות יג כא. 32 שם די יט. 33 בראשית יט כד. 34 שם שם יג. 35 תהלים צו ה. 36 תהלים כא ב. 37 פסחים נ א. 38 ישעיה כו ד. 39 בראשית ז י. 40 ורח ד יח. 41 ויקרא כו מב. 42 שמות די ל. 43 ישעיה א כא.

5

שאוהבה בקיש לחולמו ולא הולמתו⁵⁵, שנאמר⁵⁶ תשת לראשו עטרת פו הדד הודד תשור עליה. נפלאות בעינינו, וזה שאמר בסוף מזמור לשלמה משפטיך למלך תן וצדקתך⁵⁷ ברוך ה' עושה נפלאות.

זה היום עשה ה' זה היום שמלך שלמה, נגילה ונשמחה בו והעם מחללים בחללים ושמוחים בשמחה גדלה. ד"א. מאת ה' היתה זאת, וה' נתן את חן העם וישאילים⁵⁸, זאת שאומרים⁵⁹ שם של זה מונח שם היא נפלאות לא יחיר כלב לשונו⁶⁰ אשר יעלה.

אנא ה' הושיעה נא כך היה אומר במלחמה, אנא רבנו של עולם הושיעה נא אלינו, פן יאמרו אויבנו ידנו רמה. אנא ה' הצליחה נא הצליחה נא דרכינו אשר נלך בה, כי בשמך נדגול, ועליך באנו אל הזמון הזה⁶¹. ברוך הבא בשם כשהיו חוזרים מן המלחמה היו אומרים להם בשם ה' הקדוש. ברכונכם בעת שהייתם במלחמה היינו מחוננים לפניו ומברכים אתכם מבית ה', כשהייתו יוצאים היינו אומרים ה' יחזירם לחיים ולשלום. כי כשהיו הוכוזים הולכים בעבא היו אבותם באים אל דוד ואומרים אליו אודינו המלך כמה אנו דואנים על בנינו, והוא אומר להם ה' זכרנו כמה פעמים יברך אותכם. אל תיראו הוא יברך את בית ישראל ובית אהרן ויראי ה' שהם במלחמה. הקטנים עם הגדולים והחלשים עם הגבורים, ... עם השרים, יוסף ה' עליכם כמה פעמים יותר ממה שאבדך. עליכם ... אותם ללכת ועל בניכם שהם שם במלחמה ומתחזקים להלחם עברינו. ברוכים אתם לה', שללחתם אותם, אל תיראו ה' ילחם להם, כי הוא עושה שמים וארץ, וכשרוצה יקח הארץ ממלכה אחת ותתנה לממלכה אחרת כי שלו היא. לא אותם הבטוחים בע"ז המתים יחללו ירה, כמו ישלח עורך מקדש ומציון יסערך⁶². אל ה' ויאר לנו אלקים הקדוש אל עליון ה' שלח עזרתו, ויאר לנו שהאוי ענינו בעזרתו. אסרו חג שלמים, בעבותים בעבות, עד שנביאם אל קרנת המזבח.

אלו אתה היית בעזרתך, ואורך למצח על הזדיות, טוב להודות לה'.

אורך כי נפלאות. אלקי ארומך אתן לך שיר רוממות שעזרתני.

חודו לה' כי טוב ורב טוב לבית ישראל⁶³, שהרבה טובותיו לבית ישראל.

שחם עמו ונחלתו, אשר נמלם כרחמי הרבים וברזו חסדיו, וזה כי לעולם חסדו, לעולם ולעלמי עלמים, חסדיו וחסדיו ה' כי לא תמו כי לא כלו רחמי⁶³, ועלנו גבר חסדו כי לעולם חסדו.

55 ע"ז מד א: וארצה מונשא וברי מונשאה להלמו ולא הולמתו. 56 תהלים כא ד. 57 שם עב יח. 58 שמות יב לו. 59 מכלתה בא דפסחא פי"ג. 60 שמות י"א ז. 61 דה"ב ד י ע"ש. 62 תהלים כ ג. 63 ישעיהו מג ז. 64 איכה ג בא.

6

מה שיש מקום שדון כופלים מן אורך כי עניתני כל פסוק ופסוק עד סוף ההלל, לפי שכופל כולו עד אורך, כן ה' לי לא אירא, זה לי בעזרי, טוב לחסות בה, טוב לחסות בה, בשם ה' כי אמילם, בשם ה' כי אמילם, טובנו גם סבבנו, דחה דחיתנו, ויהי לי לישועה, קול רינה וישועה, ימין ה' עושה חיל, עושה חיל, לא אמות כי אחיה, יסור יסרני י"ה, למות לא נתבני, פתחו לי שערי צדק, זה השער. אבל מן אורך ואילך אינו כופל על כן יש לכופלם, הרי ממך המיצר עד יבואו בו יי כפילות, כן מאורך ולמטה יי פסוקים כופלים.

אנא ה' הושיעה נא כופל החון הציבור כדי שיאמרו ע' פעמים ה', כנגד שאמר מי כה' אלקינו רם על כל גוים ה', כנגד ע' לשונות וע' שרי אומות, שכל שר יש לו שם ד' אותיות, והשר שעמו ע' שמות הוא המושל על העמים, וכששר ישראל יהי עמו ישליו ישראל על כולם, זהו הללו את ה' כל גוים שבחודו כל האומים כי גבר עלינו חסדו, ועוד, לעתיד⁶³ תיש מן האומות יהיה בכל כנף יהודי⁶⁴, דכתיב⁶⁵ על ציצית הכנף, כמנין ע' ציצית⁶⁶ אנשים יהיה על הכנף, לכן כופלים אורך, הושיעה החון כופל הציבור כופלן, הרי ד' אומי ת"ש חיבות בהלל, ועוד, הושיעה החון כופל הציבור כופלן, הרי ד' תשועות, כנגד ד' מלכיות, וכנגד ד' סבבנו סבבנו סבבנו סבבנו, ד' הצליחה כנגד ד' חרשים⁶⁷. ה' פעמים אומי והוא רחום יכפר ביום⁶⁸, כנגד ד' חלוקי כפרה⁶⁹, ה' בוגדה יהודה⁷⁰ בנדה אחותה⁷¹ ושם ד' משובה ישראל⁷², כי בכל עון שאדם חוטא יש עליו ד' דורות⁷³, והכבשה ישלם ארבעתים⁷⁴. ה' תשובות בתורה א' בואתונן⁷⁵ וגי' באתם נצבים⁷⁶, אבל אין לחשוב שהשיבות אל לבבך⁷⁷ כי אין בו חשמה בקול, ולכן ד' בכלל ה' בפרט אמר ברוך.

וכשאדם אומר 'הושיעה' ימשוך שיחשוב בהושיעה הראשון מכל פורעניות של עולם הבא, הוודות האלה, ואשר היו, ואשר יהיו. ובי'הושיעה' השני ימשוך עד שיחשוב אותנו ואת זרענו מכל מיני פורעניות העולם הזה, בי'הצליחה' הראשון בדברי העולם הבא, בי'הצליחה' השני בדברי העולם הזה.

[קין] יהלוק חזק הלל

יהלוק ה' אלקינו על כל מעשיך, שהפלאהה לנו במצרים. יהלוק לאחר ההלל, לכן הברכה מחוללת יהלוק ומסיימת מהולל. וחסדיך כמו

63 שבת לב ב: כל הזוהר בציצית זוכה ומשמשי לו ב' אלים וזו מאות עבדים [נמצא לכל כנף ת"ש]. 64 זכריה ח כג: והחזיקו בכנף איש יתרו. 65 במדב טו לז. 66 דמנין של ציצית הוא ת"ש כמנין האנשים על כל כנף. 67 ע"י טוכה גז ב. 68 בפסוק דומה, בתחונן, כובא לציץ ומעריב. 69 יומא פ"א א. 70 ירמיה ג ז. 71 שם פסוק ז. 72 שם שם יב: שובה משבה ישראל. 73 שמות לו ז: פקד עון, ועל רבעים. 74 שמואל ב' יב ו: זאת הכבשה וגו'. 75 דברים ל: ושבת ער ה' אלוךך ושבעת בקולו. 76 דברים ח: ואתה תשוב ושבעת בקול וגו', ושם י: ושבעת בקול וגו' כי תשוב וגו'. ושם א"ב הושבה אל לבבך ושבעת בקולו. 77 שם ד לט. [קין] 1 מחבתו כפסוקים קיח א וקראת יברכת השיר, והוא נוסחה הרמזים בפ"א מול, חנוכה ה"י,